

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

**Kenelle kuuluu vastuu välittämisestä
ja yhteisöllisyydestä kouluyhteisössä**

Terve Kunta -päivät 2009

22.1.2009

Miten mahdollistamme ja varmistamme välittämisen ja yhteisöllisyyden?

Onko tunne/asenne tärkeintä?

Entä voimavarat, osaaminen, rakenteet, johtaminen?

Kaikki nämä ovat tärkeitä, välttämättömiä

- **asenne/tunne ei kestä, jos voimavarat niukat, osaamista puuttuu, rakenteet rikkovat ja johtaminen ontuu**
- **Hyvää tarkoittava "pyhäpuhe" voi myös enemmän rikkoa kuin rakentaa yhteisöllisyyttä**

Mitä *välittäminen* ja *yhteisöllisyys* tarkoittaa koulu yhteisössä?

Lapsi kasvaa ja kehittyy *kehitysyhteisöissä*:

- perhe, lähiyhteisö, varhaiskasvatus, koulu, harrastukset, media ja "katu"

Olennaista on

1. välittäminen ja yhteisöllisyys

- jokaisen *yhteisön sisällä* ja
- niiden keskeinen *kasvatuskumppanuus*, sekä

2. *jatkuvuus*:

- *aikuisten*,
- *paikan ja*
- *moraalin jatkuvuus*

Millaisia haasteita kouluuyhteisössä johtamisen, osaamisen, voimavarojen ja rakenteiden näkökulmasta?

- johtaminen, hallintovastuu
- tilat
- rakenne
- tietohallinto
- kouluuyhteisön sosiaalityö ja mielenterveystyö
- henkilöstön koulutus
- oikeudenmukaisuus

Työsuojelusäännökset eivät koske kouluyhteisöjä oppilaan näkökulmasta

- Koululakien mukainen "oppilaan oikeus turvalliseen oppimisympäristöön on käytännössä osoittautunut" tyhjäksi säännökseksi
- Oppilaan työsuojelu/työturvallisuus terveydensuojelulain sovellutusten varassa
- Esimerkiksi sisäilman laatu usein kyseenalainen
 - "Empatian lisäksi oppilaat tarvitsevat myös happea"
- Läheisväkivalta kouluyhteisöissä yleistä, usein toistuva lisääntynyt hieman

Johtaminen, hallinnollinen vastuu

- **Valtionhallinnossa kouluuyhteisöä ei kehitetä eikä johdeta kokonaisuutena**
 - Opetus, henkilöstön hyvinvointi ja oppilaiden hyvinvointi jakautuu lukuisiin ministeriöihin, lakeihin, yksiköihin
 - Ei kouluuyhteisön hyvinvoinnista kokonaisuutena vastaavaa T&K-ohjelmaa
- **Samoin useimmissa kunnissa**
 - Uutena keskittäminen samaan hallintokuntaan
 - Esimerkiksi Tampere ja Hämeenlinna - näiden uudistusten todellinen merkitys jää vielä nähtäväksi

Koulutuksen rakenne

Luokanopettajaluokilla rakenne tukee, mutta???

1. Varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus

- Voisivat olla kokonaisuus, jonka sisällä oppivelvollisuus alkaa (5 +) niin, että lapsen ei tarvitse sitä edes huomata

2. Alakoulu-yläkoulu

- Järjetön raja kesken murrosiän

3. Oppivelvollisuus päättyy 16 -vuotiaana

- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet keskeyttäneet 16-20 -vuotiaat ovat "projektiruokaa"

4. Luokanopettajan jälkeen

- ei "lähiesimiestä", usein ei omaa tilaa

5. Kodin ja koulun yhteistyö - harrastamista

Tietohallinto

- **Kouluyhteisöjen sisäisen tietohallinnon valtakunnallinen ohjaus, koordinointi ja standardisointi on järjestämättä**
- **Oppilaan tiedot hajautuvat lukuisiin osarekistereihin (jopa kahdeksan osarekisteriä), joista lähes kaikki ovat manuaalisia**
 - Missään ei kokonaiskuvaa oppilaasta, tuottaa tarpeettomia tietosuojuongelmia
- **Oppilastietojen tallentamista, säilyttämistä ja arkistointia koskevat säännökset puuttuvat koulutuslaeista**
 - Ohjeet (2004) vanhentuneita
 - Ongelma ei ole tietosuojassa, vaan säännösten puuttumisessa koululaeista
 - Tietosuojavaltuutettu kiinnittänyt tähän huomiota toistuvasti

Oppilashuolto

- **Koulutuksen psykososiaalisen tuen kehittäminen ajankohtaiseksi 1970-luvun alussa**
- **Oppilashuoltokomitea 1973**
- **Erityisesti oppilaan ohjaus, sosiaalityö ja mielenterveysyö esikoulusta toisen asteen koulutukseen**

Valtioneuvosto asetti 1972 komitean:

- selvittää **oppilashuollon nykyinen tila ensimmäisen ja toisen asteen koulutuksessa;**
- laatia kustannusten puolesta **vaihtoehtoisia ratkaisumalleja oppilashuollon kehittämiseksi;**
- valmistaa peruskoulun osalta **yksityiskohtainen suunnitelma tarvittavine säännösehdoituksineen oppilaan ohjauksen, koulun sosiaalityön ja koulupsykologisen toiminnan järjestämiseksi;**
- tehdä **esikoulun ja toisen asteen koulutuksen osalta alustavia ehdotuksia** edellisessä kohdassa tarkoitettujen toimintojen järjestämiseksi ja niiden kytkemiseksi peruskoulun vastaaviin toimintoihin

Oppilashuoltokomitean toimeksianto 1972

**Työssään komitean oli määrä
käsitellä oppilashuoltoa**

- ***koulun opetus- ja kasvatustyötä
täydentävänä toimintana ja***

lähteä siitä, että

- **oppilashuolto *järjestetään
pääasiallisesti koululaitoksen
toimesta.***

Lastensuojelulaki (5.8.1983/683)

7 §, 2 mom.: (9.2.1990)

- "Kunnan tulee järjestää kunnan koululaitoksen piirissä oleville oppilaille riittävä tuki ja ohjaus sekä muut tarpeelliset toimet koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi sekä koulun ja kotien välisen yhteistyön kehittämiseksi.
- Tätä tehtävää varten **kunnassa voi olla** koulupsykologin ja koulukuraattorin virkoja siten kuin niistä asetuksella tarkemmin säädetään."

Lastensuojeluasetus

16.12.1983/1010), 2 a § [\(15.6.1990/546\)](#)

- Lastensuojelulain 7 §:ssä tarkoitettujen **koulupsykologien ja koulukuraattorien työ** on pyrittävä järjestämään paikallisiin olosuhteisiin soveltuvalla tavalla **oppilasmäärään ja saatavilla oleviin palveluihin suhteutettuna.**
- **Koulupsykologien ja koulukuraattorien toiminnan tulee tapahtua pääosin koulussa.**
- **Koulupsykologin ja koulukuraattorin tulee osallistua alansa asiantuntijoina koulu yhteisön toiminnan sekä opetus- ja kasvatustyön suunnitteluun ja kehittämiseen.**
- ...

Oppilashuolto uudelleen OPM:n agendalle vasta 2000-luvulla

- Ei mitään 1974-1990
- STM:n esityksestä perusopetuksen koulukuraattori/psykologi lastensuojelulakiin 1991
- Koululakiuudistus 1990-luvulla:
 - Ei säännöksiä oppilashuollosta
- OPM:n työryhmiä 2000-luvun alussa:
 - *Oikeus oppilashuoltoon perusopetuslakiin 2003*
 - Oppilashuoltopalvelut edelleen lastensuojelulaissa ja kansanterveyslaissa
- STM:n työryhmä selvitti oppilashuollon lainsäädäntöä 2006
 - Lastensuojelulaki ja koululaki uudistettiin

12/2008 peruspalveluministeri ja opetusministeri asettivat työryhmän

- tehdä ehdotukset tarvittavista toimista *oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen saatavuuden parantamiseksi.*
- kuinka edesautetaan yksittäisen oppilaan ja opiskelijan oikeuksien toteutumista ja
- miten tuetaan oppilaitoksen mahdollisuuksia järjestää oppilashuolto oppilaan ja opiskelijan edun mukaisesti.
- kuinka voidaan selkiyttää tietojen saantia ja luovutusta sekä henkilötietojen käsittelyä koskevia menettelyitä oppilashuollossa.
- mitkä ovat oppilashuoltopalveluista vastaavan henkilöstön asema, tehtävät ja kelpoisuus.
- miten edellisen kerran oppilashuoltokysymyksiä pohtineen työryhmän ehdotukset vuodelta 2006 ovat toteutuneet.

Henkilöstön koulutus

- **Kouluyhteisön henkilöstön yhteinen jatko- ja täydennyskoulutus kokonaan järjestämättä**
 - vrt. työterveyshuolto
- **Oppilashuoltopalvelujen ammattihenkilöstön koulutus on järjestämättä**
 - koululääkärit ja -terveydenhoitajat, kouluyhteisön mielenterveystyön ja sosiaalityön henkilöstö

Oikeudenmukaisuus

Kahdessa suunnassa merkittävää epäoikeudenmukaisuutta

- Julkinen valta ei kanna suunnitelmallista vastuuta niistä 16 - 20 -vuotiaista, jotka eivät ole toisen asteen koulutuksessa
- Kouluyhteisön turvallisuus ja tuki heikkenee lasten varttuessa
 - oppilashuoltopalvelut toimivat parhaiten alaluokilla
 - huonosti ammatillisessa koulutuksessa
 - puuttuvat kokonaan 16 - 20 -vuotialta, jotka eivät koulutuksessa
 - työterveyshuolto harvoin tukee tässä iässä

Kouluyhteisöjen tarjoama hyvinvointituki heikointa silloin kun sitä tarvittaisiin eniten

Mitä tulisi viipymättä tehdä?

- **Tietohallinto säännökset koululakeihin, valtakunnallinen koordinointi ja standardointi**
- **Yhtenäisen perusopetuksen koulu (9)10-16 -vuotiaille**
- **Jokaiselle oppilaalle oikeus lähiesimieheen**
- **Oppivelvollisuus/subjekttiivinen oikeus koulutukseen 5 - 20 -vuotiaille**
 - **Julkisella vallalla velvollisuus järjestää kaikille koulutusta/työssä oppimista**
- **Subjekttiivinen oikeus oppilashuoltopalveluihin**

Miten tulisi varmistaa turvallisuus, oppilashuoltopalvelut

- **Erityinen oppilashuoltolaki?**
 - Valmistelu kestää kauan
 - Ympäristö muuttuu

Toinen vaihtoehto:

- **Ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista koulutuksen hallinnolle**
- **Koulutuslakeihin selkeät säännökset**
 - oppimisympäristön turvallisuus
 - oppilashuoltopalvelut
 - valtuutus täsmentää asetuksella

"Nälkäiset vatsat eivät suudelmista täyty"

Puheen, tunteen, asenteen lisäksi tarvitaan myös välittämistä ja yhteisöllisyyttä tukevia/varmistavia rakenteita, osaamista, voimavaroja, johtamista.

Kiitos mielenkiinnosta!

